

Marginalistická revoluce

Osnova přednášky

- Stručný přehled vývoje ekonomických dějin
- Hlavní znaky marginalistické revoluce
- Předchůdci marginalistické revoluce
 - Ferdinando Galiani
 - Daniel Bernoulli
 - Johann Heinrich von Thünen
 - Wilhelm Hermann Gossen
 - Augustin A. Cournot
 - Jules Dupuit
- William Stanley Jevons

Stručné přehled předchozích směrů

- Antika - Xenofón, Aristoteles, Platón
- Středověcí scholastikové - Tomáš Akvinský
- Merkantilismus
- Fyziokratismus - F. Quesnay
- Klasická škola politické ekonomie
 - A. Smith
 - T. R. Malthus, D. Ricardo, J. B. Say, N. W. Senior
 - J. S. Mill
- K. Marx, Německá historická škola a další

Marginalistická revoluce

- 1871 - Jevons - Theory of Political Economy
- 1871 - Menger - Principles of Economics
- 1874 - Walras - Elements of Pure Economics

- 1890 - Marshall - Principles of Economics

- Marginalistická revoluce nemá přesné datum
- Různé prostředí a východiska
- Sjednocujícím prvkem marginalismus
- Základy současné ekonomie

Marginalistická revoluce

V čem revoluce?

- Klasická škola politické ekonomie
 - Důraz na nabídkovou stranu, dlouhodobější problémy
 - Teorii nákladů, objektivní teorie hodnoty
 - Hlavní otázkou ekonomický růst - viz Smith 1776
 - Zájem o „makroekonomické“ proměnné - hlavně výstup, rozdělování, populace
 - Instituce - společenské třídy - vlastník, kapitalista, dělník (např. úvahy o rozdělování mezi tyto třídy)
 - Kapitalista zdrojem ekonomické aktivity, má mzdový fond

Marginalistická revoluce

V čem revoluce - marginalisté a neoklasická ekonomie

- Navazují na klasiky, výraznější změna řešených otázek
- Doktrinální zakolejenost teorie, starší a mladší generace
- Zájem o poptávkovou stranu, mikroekonomii, hlavní otázkou alokace zdrojů
- Úvahy o ekonomické organizaci (uvažování např. dopravy)
- Důraz na jednotlivce - spotřebitele a firmu, místo společenských tříd
- Zdrojem ekonomické aktivity spotřebitel
- Mezní veličiny, matematizace ekonomie (diferenciální počet)

Marginalistická revoluce

Předchůdci marginalistické revoluce (8.2)

- Hlavní body marginalistické revoluce
 - mezní užitečnost
 - subjektivní teorie hodnoty
- Oba body v minulosti u různých autorů, v různé míře rozpracovanosti i před 1871
- Autoři po 1871 - princip marginalismu v teorii hodnoty i a teorii rozdělování (u cen statků i výrobních faktorů)

Marginalistická revoluce

- Ferdinando Galiani (1728-1787)
 - Nákladová a užitečnostní teorie hodnoty
 - Aristoteles, scholastikové, klasikové
 - A. Smith - paradox hodnoty,
 - vyřešeno i před Smithem
 - Subjektivní teorie hodnoty rovněž před Smithem
 - *Della Moneta* (1751)
 - Uvažoval o poptávce jako o funkci P a Q

Marginalistická revoluce

- Daniel Bernoulli (1700-1782)
- St. Peterburg Paradox
- Vážení pravděpodobnosti výhry
užitečností této výhry
- Užitečnost bohatství s jeho růstem klesá

$$dU = k \cdot dl/l$$

$$dU/dl = k/l$$

Johann Heinrich von Thünen (1783-1850)

- Farmář a ekonomický teoretik, Německo
- Řešil otázku umístění firmy, rozmístění produkce
 - D. Ricardo - Zákon klesající úrodnosti půd a teorie renty
 - Obdobně jako Ricardo uvažoval také o rozdílech v nákladech na výrobu zemědělské produkce spojené s různou kvalitou půdy
- Otázkou, jak vhodně alokovat výrobu v zemědělství
- Výroba uvažována v okolí města
- Předpoklad stejné úrodnosti půd, homogenní půda - stejné produktivity práce a kapitálu

Johann Heinrich von Thünen (1783-1850)

- Dodatečný náklad nesmí převýšit dodatečný produkt
- Najímání práce - dokud $w = MPL$
- Najímání kapitálu - dokud $r = MPK$
- Ceny výrobních faktorů určeny MP, na rozdíl od klasické školy
- Zobecnil Ricardův zákon klesajících výnosů na každý výrobní faktor, ukázal jak maximalizován produkt
- Úplná teorie mezní produktivity

Wilhelm Hermann Gossen (1810-1858)

- Teorie spotřebitele, první formulace teorie mezní užitečnosti
- Pruský úředník, v německé ekonomii se neprosadil, objeven až později, sám se považoval za „Koperníka“
- ekonomie slasti a strasti, matematika
- Hodnota subjektivní, určena mezní užitečností
- 1. Gossenův zákon - klesající funkce MU
- 2. Gossenův zákon - teorém racionální volby spotřebitele
- 3. Gossenův zákon - vynakládání práce podle kalkulace slasti a strasti, vyrovnává mezní užitečnosti z práce s obětí

Augustin A. Cournot (1801-1877)

- Francouzský matematik a filosof
- Základy matematizace ekonomie - ne pro kvantitu, ale vztahy
- Nakreslil funkci poptávky, kterou chápal jako funkci P a Q , rozuměl „ceteris paribus“ předpokladu
- Neřešil vztah D a užitečnosti - neformuloval subjektivní teorii hodnoty
- Položil však základy teorie firmy - definoval mezní příjem (MR), rozlišoval různé tržní struktury

Augustin A. Cournot (1801-1877)

- Monopol a maximalizace zisku
 - Trh s minerální vodou, nulové náklady
 - Vlastník nebude maximalizovat TR, ale zisk
 - Odvozoval graficky i algebraicky, diferenciální počet
 - Maximalizace zisku, $TR-TC$, $MR=MC$, viz mikroekonomie

Augustin A. Cournot (1801-1877)

- Cournotův oligopol (duopol)
 - Specifické, nereálné předpoklady - model čelil kritice, výuka dodnes
 - Mnoho originálních myšlenek, např. teorie her
 - Dva subjekty na trhu (výrobci minerálních vod s nulovými náklady) - reagují na konkurenta specifickým způsobem
 - Znají tržní poptávku, neuvažují však, že druhý změní množství produkce v reakci na produkci prvního
 - Přizpůsobování vyráběného množství podle principu maximalizace zisku
 - Reakční křivka, dodávané množství $n/(n+1)$

Jules Dupuit (1804-1866)

- Francouzský inženýr, statistik - využil pro ekonomii
- Započal zkoumání poptávky, veřejných financí a veřejných statků, ekonomie blahobytu
- První diskutoval spojení funkce poptávky s užitečností
- Rozlišil mezní užitečnost - u homogenního statku klesá s růstem množství
- Příklad se zásobováním vody - uspokojení naléhavých potřeb (nebo s chlebem)
- Ztotožnil funkci MU s poptávkou
 - originální pro ekonomii blahobytu,
 - cena nezávisle proměnná, Marshall, spotřebitelský přebytek

Jules Dupuit (1804-1866)

- Spotřebitelský přebytek, přebytek výrobce a ztráta mrtvé váhy
- Uvažoval i o cenové diskriminaci
- A cenových politikách vedoucích k snížení ztráty z mrtvé váhy
- Příspěvek k ekonomii blahobytu a veřejných statků

Předchůdci marginalistické revoluce

- Předchůdci marginalistů objevili jak subjektivní hodnotu, tak marginalismus
- Analyzovali spotřebitele i firmu
- Za přelom považovány práce Jevonse, Mengera, Walrase, Marshalla - ekonomů, kteří teorie sjednotili
- Zajímavý fakt - uvedení předchůdci nebyli profesními ekonomy

William Stanley Jevons (1835-1882)

- Anglický ekonom
- Původně práce v mincovně
- Originální přínos
- Práce v období mezi J.S. Millem a A. Marshalllem, zastínili jeho přínos
- Odmítal přístup ekonomů klasické školy

William Stanley Jevons (1835-1882)

- Teorie politické ekonomie
 - Hedonismus (ekonomie slasti a strasti)
 - Navazuje na utilitarismus, Jeremy Bentham
 - Hodnota plně založena na užitečnosti
 - Matematický charakter
- Ekonomie - studium chování ekonomického člověka, maximalizující slast, minimalizující strast
- Hlavní části - teorie hodnoty, teorie směny, teorie mzdy a teorie kapitálu

William Stanley Jevons (1835-1882)

■ Teorie hodnoty

- Člověk porovnává slasti a strasti
- Kalkuluje mezní, ne celkovou užitečnost
- Uvažoval i o kardinální měřitelnosti užitku
- Umožnilo mu vyřešit Smithův paradox
- Hodnotu považoval zcela závislou na užitečnosti, neuspokojivě vyřešil vliv nákladů

„Náklady výroby určují nabídku

Nabídka určuje konečný stupeň užitečnosti

Konečný stupeň užitečnosti určuje hodnotu“

William Stanley Jevons (1835-1882)

- Teorie směny
 - Využití teorie hodnoty k určení tržních cen
- Příklad izolované směny (dva subjekty, odlišné zásoby)
- Robinson má zásobu obilí o velikosti b
- Pátek má zásobu masa o velikosti a
 - Prostor pro směnu, zvýšení užitků
 - Předpokládá daný směnný poměr x/y

$$MU^R(a-x)/MU^R(y) = y/x = MU^P(x)/MU^P(b-y)$$

- Rovnice však neukazuje určení směnného poměru

William Stanley Jevons (1835-1882)

- Teorie směny
- F. Y. Edgeworth - vyvrací Jevonsovo určení ceny
 - Při těchto podmínkách nemusí být cena stanovena
- Jevons se snaží řešit opuštěním izolované směny
 - Zákon jedné ceny
 - Předpoklad obchodních těles
- Nevysvětlil uspokojivě, neodlišil vhodně MU a D

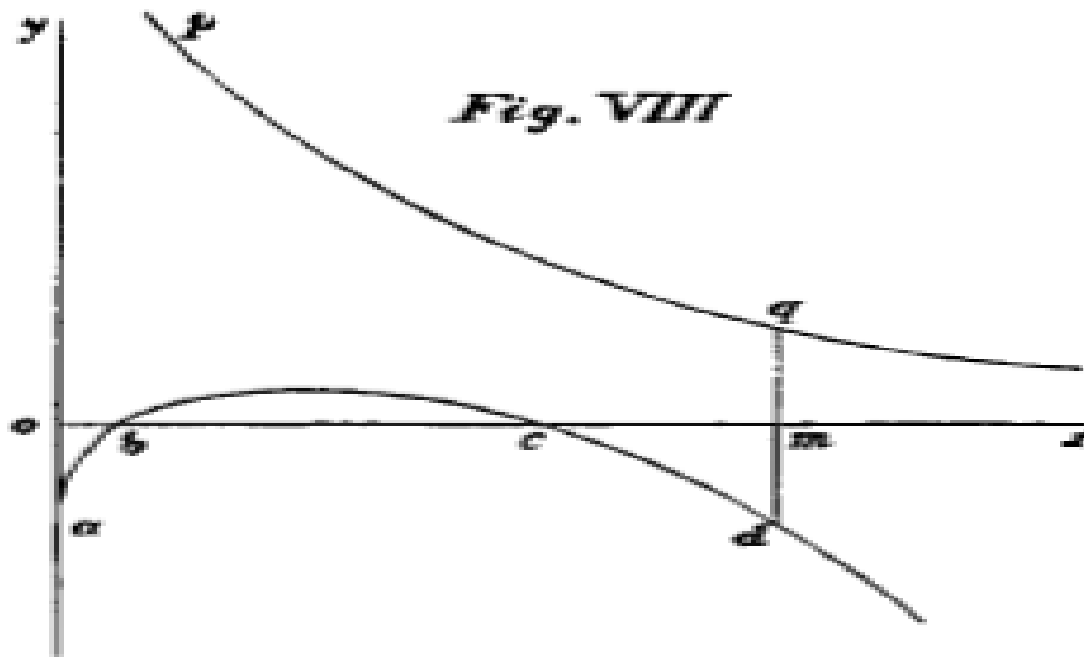
William Stanley Jevons (1835-1882)

- Teorie mzdy
- Vlastní objev, před ním však již Gossen
- Opět porovnávání slastí a strastí
- Klesající funkce mezní užitečnosti (reálné) mzdové sazby
- Křivka mezní újmy z práce

- Neuvažuje však poptávkovou stranu

William Stanley Jevons (1835-1882)

- Teorie mzdy
- Zdroj, Jevons, Theory of Political Economy (1888, [1871]), p. 173

Marginalistická revoluce - závěr

- Historicky velmi konstruktivní období
- Částečné navázání na klasickou školu, někde odmítnutí, někde zobecnění
- Revoluce není přesné označení, pozvolná změna

- Vznik neoklasické ekonomie
 - Lausannská škola - Leon Walras,
 - Cambridgeská škola - Alfred Marshall

 - Rakouská škola - Carl Menger

Literatura

Povinná literatura

- Holman, R. a kol., Dějiny ekonomického myšlení. 3. vyd., Praha: C.H. Beck, 2005, kapitola 8

Doporučená literatura

- Ekelund, Hebert, History of Economic Theory and Method, 5th edition, 2007
- Schumpeter, Joseph Alois. History of economic analysis. Edited by Elizabeth Boody Schumpeter - Mark Perlman. 1st publ. in paperback. London: Routledge, 1986.

Děkuji za pozornost

Příště Lausannská škola